

Vergaderjaar 2016–2017

21 501-02

Raad Algemene Zaken en Raad Buitenlandse Zaken

Nr. 1711

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 17 januari 2017

De vaste commissie voor Buitenlandse Zaken heeft een aantal vragen en opmerkingen voorgelegd aan de Minister van Buitenlandse Zaken over de brief van 9 januari 2017 inzake de geannoteerde agenda van de Raad Buitenlandse Zaken van 16 januari 2017 (Kamerstuk 21 501-02, nr. 1710) en over de brief van 13 december 2017 inzake het verslag van de Raad Buitenlandse Zaken van 12 december 2016 (Kamerstuk 21 501-02, nr. 1708).

De vragen en opmerkingen zijn op 10 januari 2017 aan de Minister van Buitenlandse Zaken voorgelegd. Bij brief van 13 januari 2017 zijn de vragen beantwoord.

De voorzitter van de commissie,
Eijsink

De griffier van de commissie,
Van Toor

Algemeen

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het verslag van de Raad Buitenlandse Zaken van 12 december 2016. De leden van de VVD-fractie hebben hierbij nog enkele vragen en opmerkingen.

De leden van de PvdA-fractie danken de Minister voor de geannoteerde agenda. Zij hebben een aantal vragen en opmerkingen over de genoemde agendapunten.

De leden van de SP-fractie hebben kennis genomen van de agenda van de Raad Buitenlandse Zaken die begin volgende week plaatsvindt en hebben daarover nog een aantal vragen en opmerkingen.

De leden van de SGP-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van de Nederlandse inzet tijdens de komende Raad Buitenlandse Zaken en de Midden-Oosten top in Parijs. Ze hebben enkele vragen over de inzet ten aanzien van het Midden-Oosten Vredesproces (MOVP).

Egypte

De leden van de PvdA-fractie delen de zorgen van het kabinet over de verslechterende politieke, mensenrechten- en economische situatie in Egypte. De regering van president Sisi regeert met harde hand en laat weinig ruimte voor tegenstanders of kritische geluiden. Onderdeel van de verslechterende situatie is de voorgestelde NGO-wet die de bewegingsruimte van NGO's ernstig zal beperken, een ontwikkeling die we momenteel helaas in meerdere landen zien. De leden van de PvdA-fractie horen graag een laatste stand van zaken aangaande de invoering van deze wet en de precieze consequenties voor het maatschappelijk middenveld in Egypte.

1. Antwoord van het kabinet

Er is veel onduidelijkheid rondom de laatste stand van zaken ten aanzien van de ontwerp NGO-wet. De precieze tekst is nog niet bekend. Derhalve is het nog te vroeg om vast te stellen wat de exacte consequenties zullen zijn indien de ontwerpwet wordt bekrachtigd. Zeker is, dat het bekrachtigen van de wet invloed zal hebben op het functioneren van NGO's in Egypte. Separaat ontvangt Uw Kamer de beantwoording van de Kamervragen die door het lid Van Veldhoven (D66) zijn gesteld (referentienummer 2016Z22490) waarin nader op deze ontwerp NGO-wet wordt ingegaan. Inmiddels is duidelijk dat de bespreking over Egypte is doorgeschoven naar de Raad van 6 februari 2016.

Daarnaast vragen de leden van de PvdA-fractie graag om een update aangaande het strafproces tegen fotojournalist Mahmoud Abu Zeid, beter bekend als Shawkan, die in 2013 werd gearresteerd nadat hij met zijn camera het wrede optreden van de veiligheidsdiensten vastlegde, waarbij honderden demonstranten om het leven kwamen. Inmiddels hangt hem de doodstraf boven het hoofd. Volgens recente berichten zal de strafzaak tegen hem worden vervolgd op 17 januari aanstaande. Graag horen de leden van de PvdA-fractie wat de laatste stand van zaken is en of er Nederlandse vertegenwoordiging aanwezig zal zijn bij de zitting op 17 januari.

2. Antwoord van het kabinet

Het kabinet is bezorgd over de situatie van de fotojournalist Mahmoud Abu Zeid. Inmiddels verblijft hij meer dan drie jaar in

detentie. In maart 2016 heeft hij als onderdeel van een massa-proces negen aanklachten opgelegd gekregen door de Egyptische aanklager, waaronder moord. Hiervoor kan hij de doodstraf opgelegd krijgen. In 2016 zijn meerdere zittingen uitgesteld. De laatste zitting vond plaats op 27 december jl. Tijdens deze zitting is door de rechter een rapport van een arts gepresenteerd waarin wordt verklaard dat Abu Zeid in goede gezondheid is. Volgens de familie van Abu Zeid is zijn gezondheidssituatie echter zorgelijk, omdat hij voor zijn arrestatie is gediagnosticeerd met hepatitis C. Andere personen die in dezelfde zaak zijn aangeklaagd en hepatitis C of kanker hebben, zijn vrijgelaten op gezondheidsgronden.

De Nederlandse ambassade in Caïro is voornemens op 17 januari a.s. de geplande zitting bij te wonen om solidariteit te betuigen en duidelijk te maken richting Egyptische autoriteiten dat Nederland de ontwikkelingen op de voet volgt.

De Minister schrijft in zijn brief dat het Egyptische maatschappelijk middenveld, waaronder mensenrechtenverdedigers- en organisaties, onder grote druk staat en dat de situatie verder dreigt te verslechteren door de ontwerp NGO-wet van het Egyptische parlement. De leden van de SP-fractie herkennen dit beeld en maken zich grote zorgen over de mensenrechtensituatie in het land. Zij vragen de Minister in te gaan op de laatste stand van zaken wat betreft de eventuele invoering van de ontwerp NGO-wet en welke consequenties dit kan hebben voor de relatie tussen Nederland dan wel de Europese Unie (EU) en Egypte.

3. Antwoord van het kabinet

Het Kabinet verwijst hiervoor naar het antwoord op vraag 1 van de PvdA over de concept NGO-wet.

De Egyptische regering voert vanwege een overeenkomst met het Internationaal Monetair Fonds (IMF) van afgelopen zomer hervormingen door. De leden van de SP-fractie maken zich zorgen over de mogelijke gevolgen van deze hervormingen voor Egyptische burgers. Kan de Minister ingaan op concrete hervormingen die Egypte doorvoert of overweegt door te voeren en welke invloed dit kan hebben op de bevolking, met name het aanzienlijke deel van de bevolking dat in armoede leeft?

4. Antwoord van het kabinet

De Egyptische overheid toont zich bewust van de impact van de hervormingen op nagenoeg alle lagen van de bevolking. Maatregelen die zijn voorzien zijn onder andere extra uitkeringen voor lage inkomens, voedselsubsidies die met behulp van een (nog deels op te zetten) registratiesysteem bij de armste lagen van de bevolking terecht moeten komen, een ontwikkelingsprogramma voor Opper-Egypte met financiering van de Wereldbank en het vergroten van ondersteuning voor midden- en kleinbedrijf en jeugdwerkgelegenheid.

De meest concrete hervormingen die in het kader van de overeenkomst met het IMF worden of zijn ingevoerd, zijn het loslaten van de koppeling van het Egyptische pond aan de Amerikaanse dollar en het afbouwen van subsidies op energie. De grootste impact voor de bevolking is het koopkrachtverlies door inflatie die momenteel rond de 25% ligt. Gecombineerd met de effecten van de muntdevaluatie is het risico groot dat het aantal mensen onder de armoedegrens zal stijgen (op dit moment bijna 28% van

de bevolking). De Egyptische overheid probeert de effecten te mitigeren door in ieder geval 1% van het BNP te besteden aan het sociaal vangnet.

De EU voert gesprekken met Egypte over de overeen te komen partnerschapsprioriteiten in het kader van het hernieuwde Nabuurschapsbeleid, zo stelt de Minister in zijn brief. In het verleden is er kritiek geuit op een al te sterke nadruk op het principe «*more for more, less for less*», waarbij de diepte en breedte van onderlinge betrekkingen afhankelijk zijn van voorwaarden, waaronder het respecteren van mensenrechten. De leden van de SP-fractie vragen de Minister aan te geven of en zo ja hoe dit principe naar zijn opvatting in de toekomstige relatie met Egypte vormgegeven dient te worden.

Wat Egypte betreft, vragen de leden van de SP-fractie tenslotte of de Minister een ontwikkeling in de richting van normalisering van de betrekkingen met Egypte ziet en of de Minister een dergelijke ontwikkeling gerechtvaardigd zou achten gezien de huidige mensenrechtensituatie in het land en het snoeiharde optreden van de huidige machthebbers een aantal jaar geleden tegen met name de aanhangers van de Moslimbroederschap.

5. Antwoord van het kabinet

Het kabinet blijft het uitgangspunt hanteren van de kabinetsappreciatie van de herziening van het EU nabuurschapsbeleid (Kamerstuk 22 112, nr. 2031): de relatie met landen die bereid zijn zich diepgaander te committeren aan de toepassing van universele waarden moet intensiever zijn dan met landen waarmee dat minder het geval is. De EU streeft naar effectievere partnerschappen met de nabuurschapslanden, waarbij de EU haar eigen belangen nastreeft, waar de bevordering van universele waarden onderdeel van uitmaakt. De relaties tussen de EU en nabuurschapslanden zijn breed en betreffen naast financiële steun bijvoorbeeld ook samenwerking op terreinen als handel en migratie.

De intensiteit van de relatie tussen de EU en Egypte, en daarmee de formulering en invulling van de partnerschapsprioriteiten, hangt dus mede af van ontwikkelingen in Egypte. Zodra er overeenstemming is bereikt over de partnerschapsprioriteiten, zullen de Hoge Vertegenwoordiger en de Commissie voorstellen doen voor de invulling hiervan. Nederland zal hierbij nauw betrokken blijven met daarbij als uitgangspunt dat de stabiliteit van de EU zelf is gebouwd op democratie, mensenrechten, rechtsstaat en open economieën en dat samenwerking effectiever wordt naarmate er meer zicht is op voortgang op deze terreinen.

Midden-Oosten Vredesproces

De leden van de VVD-fractie willen kort ingaan op de rol van de EU inzake het Israëlisch-Palestijns conflict. De genoemde leden kunnen het zich voorstellen dat de EU betrokken wil blijven bij het, samen met andere partijen, stimuleren en faciliteren van een klimaat dat moet leiden tot de tweestatenoplossing. Zeker nu in andere hoofdsteden de belangstelling om een rol te spelen in dit proces afneemt, wordt het belangrijker dat de EU door beide partijen wordt gezien als een neutrale en betrouwbare speler. Enige tijd geleden verschenen in de pers berichten dat Europese landen verantwoordelijk zouden zijn voor het zonder vergunning plaatsen van gebouwen en ontwikkelen van projecten op de Westelijke Jordaan-

oever. De leden dan de VVD-fractie vernamen destijds dat niet altijd op een vergunning werd gewacht omdat de behandeling hiervan te lang zou duren. Vorige week was in het nieuws te lezen dat een vanuit een voertuig van de EU bestuurd onbemand vliegtuig zou zijn neergestort in de Westelijke Jordaanoever. Kan de Minister achterhalen of het inderdaad een drone van de EU betrof, of dat de EU de drone zou hebben gedoneerd aan een in de Westelijke Jordaanoever actieve Palestijnse NGO? Kan de Minister achterhalen wie verantwoordelijk was voor deze drone, en indien deze afkomstig was van de EU, met welk doel daar gevlogen wordt met drones en welke bijdrage dit moet leveren aan het dichterbij brengen van de tweestatenoplossing. Kan de Minister tot slot achterhalen of voor het vliegen met deze drones een vergunning is aangevraagd?

6. Antwoord van het kabinet

De EU had een Palestijnse fotograaf ingehuurd om foto's te maken van diverse projecten op de Westelijke Jordaanoever die de EU heeft gefinancierd. Hierbij heeft hij gebruik gemaakt van een kleine, particulier verkrijgbare, drone. Er is geen vergunning aangevraagd voor het fotograferen van de uitgevoerde projecten.

Graag laten de leden van de PvdA-fractie allereerst hun afschuw blijken over de vreselijke aanslag in Jeruzalem, waar een Palestijnse terrorist met een vrachtwagen vier Israëlische soldaten doodde. Deze vorm van geweld dient te allen tijde in de meest scherpe verwoordingen te worden veroordeeld.

Daarnaast hebben de leden van de PvdA-fractie nog enkele vragen aangaande dit agendapunt. De leden van de PvdA-fractie hebben met instemming kennis genomen van de aangenomen Verenigde Naties (VN)-resolutie 2334 waarin de bouw van Israëlische nederzettingen in bezet gebied sterk wordt veroordeeld. Graag vragen de genoemde leden een reactie en een appreciatie van het kabinet aangaande deze aangenomen VN-resolutie. In hoeverre biedt deze resolutie nieuwe juridische of politieke aanknopingspunten om Israël steviger aan te spreken op de bouw van nederzettingen die in strijd zijn met het internationaal recht?

7. Antwoord van het kabinet

Het kabinet verwelkomt VN Veiligheidsraadresolutie 2334, die de twee-statenoplossing centraal stelt. De resolutie is in lijn met het Nederlandse en Europese beleid.

De resolutie stelt dat Israëlische nederzettingen in strijd zijn met internationaal recht en een groot obstakel vormen voor het bereiken van een twee-statenoplossing, en roept Israël op om nederzettingenactiviteiten stop te zetten. Tevens wordt het belang benadrukt om geweld te voorkomen, terrorisme te bestrijden, terroristische daden te veroordelen en af te zien van haatzaaien en opruiende retoriek. De resolutie roept partijen op door vertrouwenwekkende stappen hun commitment aan de twee-statenoplossing te tonen en zich in te spannen om geloofwaardige onderhandelingen te starten.

In de resolutie zijn geen afspraken opgenomen over verdere implementatie. Het kabinet beschouwt VNVR-resolutie 2334 als een belangrijk politiek signaal die de internationale consensus ten aanzien van de Israëlische nederzettingen en het aanzetten tot geweld en haat herbevestigt.

De leden van de PvdA-fractie zijn wel bezorgd over de reactie van de Israëlische regering, die besloot tot maatregelen tegen leden van de

Veiligheidsraad (stoppen van ontwikkelingshulp aan Senegal, geen toegang meer tot Israël voor de regionale ambassadeur van Nieuw-Zeeland) en tot een korting op de contributie aan de VN. De genoemde leden zouden graag een overzicht ontvangen van de maatregelen die Israël heeft genomen in reactie op de resolutie. Zijn er ook maatregelen richting de Europese leden van de Veiligheidsraad voorzien? Heeft Nederland of de EU protest aangetekend tegen de Israëlische tegenmaatregelen? Zo ja, op welke wijze? Zo nee, waarom niet?

8. Antwoord van het kabinet

Het kabinet beschikt niet over een overzicht van maatregelen die Israël heeft genomen in reactie op de aanneming van VNVR-resolutie 2334. Verschillende ambassadeurs, waaronder de Amerikaanse en Europese ambassadeurs vertegenwoordigd in de Veiligheidsraad, werden in Jeruzalem ontboden. Voorts is uit mediaberichten vernomen dat Israël een aantal andere maatregelen heeft aangekondigd. Afhankelijk van de maatregelen die daadwerkelijk ten uitvoer worden gebracht, zal het kabinet via de geëigende kanalen de Israëlische autoriteiten hierop aanspreken.

De leden van de PvdA-fractie kijken daarnaast met veel belangstelling uit naar de vredesconferentie die op zondag 15 januari in Parijs zal worden gehouden op initiatief van de Franse regering. De genoemde leden vinden het teleurstellend dat er geen Israëlische en Palestijnse vertegenwoordigers zullen deelnemen aan de conferentie, maar het feit dat verder alle belangrijke internationale spelers het Franse initiatief ondersteunen maakt dat de conferentie toch een belangrijk moment markeert. Graag horen we van de Minister wat zijn verwachtingen zijn van de conferentie. Zijn er concrete stappen te verwachten, bijvoorbeeld in de vorm een vervolgbijeenkomst waarbij beide partijen wel deelnemen? Wat zal de inzet van Nederland zijn? Zal het kabinet uitvoering geven aan de motie Servaes c.s. (Kamerstuk 23 432, nr. 434) van 9 juni 2016 waarin een Kamermeerderheid het kabinet oproept om wanneer partijen afzien van constructieve deelname aan vredesbesprekingen en ondermijnend beleid blijven voeren, om concrete maatregelen te nemen, bijvoorbeeld door opschorting van bilaterale of Europese samenwerkingsovereenkomsten? Zo ja, op welke wijze? Zo nee, waarom niet?

9. Antwoord van het kabinet

De Minister van Buitenlandse zaken zal deelnemen aan de conferentie in Parijs op 15 januari a.s., waaraan ongeveer zeventig landen zullen deelnemen. In deze fase is het nog onduidelijk wat de uitkomsten van de conferentie zullen zijn. Frankrijk zet in op de aanvaarding van een slotcommuniqué, waarin het behoud van de twee-statenoplossing centraal staat.

Het kabinet zal tijdens de conferentie pleiten voor het behoud van de levensvatbaarheid van de twee-statenoplossing, conform staand kabinetsbeleid ten aanzien van het Midden-Oosten vredesproces. Tevens zal het beide partijen oproepen hun commitment aan de twee-statenoplossing te herbevestigen. Deze elementen zouden ook verwoord moeten worden in het slotcommuniqué.

Het kabinet voert de betreffende motie Servaes c.s. (Kamerstuk 23 432, nr. 434) uit. Het kabinet acht het positief dat Frankrijk het afgelopen jaar het initiatief heeft genomen om nieuwe dynamiek in het vredesproces te creëren en de bestaande patstelling te doorbreken. Het kabinet heeft meermaals gepleit voor een constructieve Israëlische houding jegens het initiatief,

onder andere bij het bezoek van premier Netanyahu aan Nederland op 6 september jl. De toekomstige dimensie van de motie («wanneer partijen afzien van constructieve deelname aan vredesbesprekingen en ondermijnend beleid blijven voeren, om concrete maatregelen te nemen, bijvoorbeeld door opschorting van bilaterale of Europese samenwerkingsovereenkomsten») is op dit moment niet aan de orde, aangezien er geen sprake is van vredesbesprekingen.

De Minister schrijft in de brief dat Nederland het MOVP-initiatief ondersteunt. De leden van de SP-fractie hopen dat dit Franse initiatief tot een positief resultaat zal leiden en vragen de Minister of Israël nog altijd weigert aan dit initiatief mee te werken. Is de Minister van oordeel dat een dergelijke Israëlische weigering niet zonder gevolgen mag blijven?

10. Antwoord van het kabinet

Het Kabinet verwijst hiervoor naar het antwoord op vraag 9 van de PvdA.

De leden van de PVV-fractie roepen de Minister op niet naar het MOVP-overleg in Parijs te gaan. De reden hiervoor is dat Nederland geen Frans initiatief moet steunen waaraan de partijen die het betreft: Israël en de Palestijnse Autoriteit, zelf niet deelnemen.

De leden van de SGP-fractie beamen dat een duurzame oplossing van het Israëlisch-Palestijnse conflict alleszins wenselijk is. Zware druk van buiten- of bovenaf om te komen tot een (tweestaten)oplossing wijzen zij echter af. Nederland, en de internationale gemeenschap, zouden veeleer moeten blijven inzetten op het versterken van vredesinitiatieven «van onderop». Hoe kijkt het kabinet hier tegenaan? Is zij bereid deze overwegingen mee te nemen bij haar stellingname tijdens de komende Raad, de top in Parijs en daarna?

11. Antwoord van het kabinet

De afgelopen decennia heeft de internationale gemeenschap ingezet op een Israëlisch-Palestijns vredesakkoord dat moet leiden tot twee staten, op basis van directe onderhandelingen tussen beide partijen. Nederland heeft daarbij een actieve rol gespeeld.

In de huidige context zet het kabinet in op het scheppen van een klimaat waarin onderhandelingen in de toekomst kunnen worden hervat. Daarvoor is het nodig dat partijen positieve stappen zetten die het wederzijds vertrouwen vergroten. Nederland ondersteunt het Franse MOVP-initiatief, dat hier op is gericht. Tegelijk spreken het kabinet en de EU partijen aan op stappen die hier haaks op staan.

Ook bilateraal wil het kabinet de goede relaties met zowel Israël als de Palestijnse Autoriteit benutten om een bijdrage te leveren aan het vergroten van wederzijds vertrouwen. De door Nederland gefaciliteerde bijeenkomsten tussen Israëlische en Palestijnse experts op het terrein van energie, grensovergangen en water dragen hier eveneens aan bij. Dit vormt uiteraard geen alternatief voor een politieke oplossing. Daarnaast draagt het kabinet door middel van verzoeningsprojecten tussen Israëliërs en Palestijnen bij aan verbetering van het klimaat ten behoeve van het behoud van de twee-statenoplossing.

In dit kader spreken de leden van de SGP-fractie hun grote zorgen uit over de vele internationale resoluties die Israël betichten van onwenselijke en/of onwettige maatregelen. Deze zijn ook regelmatig gestoeld op onjuiste veronderstellingen. Deze leden zijn ervan overtuigd dat de internationale resoluties die de vestiging van een volk op haar eigen grondgebied onwettig verklaren het vredesproces niet stimuleren. Integendeel, deze verzwakken het proces, omdat zij Israël eenzijdig aanspreken en zomaar een legitimatie kunnen vormen voor diverse betrokken partijen om zich tegen Israël te verweren. Uiteindelijk kan dat zelfs gelden voor terreurorganisaties als Hamas en Islamitische Staat. Deelt het kabinet deze opvatting, of tenminste de zorg hierover? Is het kabinet bereid zich daarom, ook tijdens de aanstaande vredesconferentie in Parijs, uit te spreken tegen dergelijke internationale (VN-)resoluties?

12. Antwoord van het kabinet

Op basis van het internationaal recht hebben achtereenvolgende Nederlandse kabinetten het standpunt ingenomen dat de gebieden die Israël in juni 1967 onder zijn bestuur bracht niet tot zijn grondgebied behoren. Nederzettingen zijn strijdig met internationaal recht en lopen vooruit op eventuele wijzigingen van de grenzen van 1967. Dat wordt in VNVR-resolutie 2334 herbevestigd. Zie voorts het antwoord op vraag 7.

Syrië

De leden van de PvdA-fractie spreken de hoop uit dat de zienswijze van het kabinet dat het akkoord tussen Rusland en Turkije, de inauguratie van de nieuwe Amerikaanse president en het aantreden van de nieuwe secretaris-generaal van de VN zouden kunnen leiden tot nieuw momentum in het oplossen van het Syrië-vraagstuk zich inderdaad zal materialiseren. Zij zien tegelijkertijd ook risico's bij deze nieuwe geopolitieke realiteiten. Voor de leden van de PvdA-fractie is het hoe dan ook van belang dat ook de EU zich meer gaat mengen in het zoeken naar een oplossing, waarbij nadrukkelijk aandacht zou moeten zijn voor opbouw en een visie voor de toekomst van Syrië op lange termijn.

Daarnaast is het tegengaan van straffeloosheid voor de leden van de PvdA-fractie altijd van zeer groot belang geweest. In dat kader zijn de genoemde leden blij met de aangenomen AVVN-resolutie die een bewijzenbank instelt en het feit dat Nederland hier als eerste land 1 miljoen euro aan heeft bijgedragen. De genoemde leden horen graag meer over de precieze uitvoering van de resolutie en de precieze werking en voorziene functionering van de bewijzenbank.

13. Antwoord van het kabinet

Op 21 december jl. heeft de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties met een ruime meerderheid resolutie 71/248 aangenomen. Hierin besloot de Algemene Vergadering tot het oprichten van een internationaal, onafhankelijk en onpartijdig mechanisme ter ondersteuning van onderzoek naar, en vervolging van, de meest ernstige internationale misdrijven gepleegd in Syrië sinds maart 2011.

De eerste stap in het uitvoeren van de resolutie is het opstellen van zogenaamde *Terms of Reference* voor dit mechanisme. In de *Terms of Reference* zullen onder andere het mandaat, de precieze taken en de voorziene organisatiestructuur verder worden uitgewerkt. De resolutie verzoekt de Secretaris-Generaal van de VN om binnen twintig werkdagen na aanneming van de resolutie de

Terms of Reference op te stellen, met hulp van het bureau van de Hoge Commissaris voor de Rechten van de Mens.

De hoofdtaak van het mechanisme zal zijn om bewijs van schendingen van het humanitair oorlogsrecht en de mensenrechten in Syrië bijeen te brengen en te analyseren, en om dossiers voor te bereiden ten behoeve van mogelijke, strafrechtelijke vervolging, op nationaal of internationaal niveau. Dit kunnen bijvoorbeeld nationale rechtbanken zijn of het Internationaal Strafhof, indien het Hof in de toekomst de daarvoor benodigde rechtsmacht zou verkrijgen. Zoals bekend heeft Nederland samen met andere internationale partners de VN-Veiligheidsraad opgeroepen om de situatie in Syrië door te verwijzen naar het Internationaal Strafhof, zodat dat Hof rechtsmacht kan uitoefenen. Nederland heeft als eerste land één miljoen euro beschikbaar gesteld om dit mechanisme te realiseren.

Ook vragen zij de Minister of hij het mogelijk acht dat de bewijzenbank een eerste stap is richting een toekomstig «Syrië-tribunaal» waarbij alle verantwoordelijkheden voor oorlogsmisdaden verantwoording moeten afleggen.

14. Antwoord van het kabinet

Naast de hierboven genoemde opties voor vervolging zou ook gedacht kunnen worden aan de oprichting van een ad hoc Syrië-tribunaal. Een dergelijk tribunaal zou in de toekomst kunnen worden opgericht door de VN Veiligheidsraad. De geopolitieke context in Syrië, alsmede de voortduring van het conflict op de grond, is zodanig ingewikkeld dat het oprichten van een dergelijk tribunaal op dit moment geen reële optie is. De bewijzenbank kan een cruciaal onderdeel worden van het verzamelen en tevens behoud van bewijsmateriaal tot een situatie ontstaat waar strafrechtelijk onderzoek en vervolging mogelijk wordt. De oprichting van een specifiek Syrië-tribunaal blijft daarvoor in de toekomst een optie, al blijft vervolging door het Internationaal Strafhof de voorkeur van de regering hebben.

Vraag: Datzelfde geldt voor de eerder aangenomen resolutie 2328 van de VN-Veiligheidsraad over het zenden van waarnemers. Graag horen de leden van de PvdA-fractie een update over de uitvoering van deze resolutie.

15. Antwoord van het kabinet

Half december 2016 is de evacuatie vanuit oost-Aleppo van start gegaan en na de adoptie van resolutie 2328 heeft de VN op 19 december 2016 waarnemers naar Aleppo gestuurd om de evacuatie te monitoren. Begin januari zijn in totaal 36.000 mensen uit oost-Aleppo geëvacueerd, veelal naar Idlib. Naar schatting bevinden er zich nog circa 90.500 mensen uit oost-Aleppo in Aleppo, waarvan 47.500 in oost-Aleppo, 38.750 in west-Aleppo en 4.250 in de opvanglocatie in Jibreen.

Ook het bieden van hulp aan diegenen die in oost-Aleppo wensen te blijven is onderdeel van resolutie 2328. Eind december had de VN toegang tot alle opvanglocaties voor ontheemden, en tot 90% van de heroverde gebieden. De VN heeft inmiddels ook toegang tot heel oost-Aleppo, met uitzondering van de wijk Sheikh Said omdat zich daar niet-geëxplodeerde munitie bevindt. De VN staat ontheemden bij met voedsel, water, sanitaire voorzieningen, vaccinatie, mobiele klinieken, mobiele medische teams en

noodoplossingen voor onderwijs. UNDP werkt samen met het gemeentebestuur aan het verwijderen van puin om wijken beter toegankelijk te maken en terugkeer mogelijk te maken.

Het onlangs afgekondigde staakt-het-vuren dat is overeengekomen door Rusland en Turkije is hoopgevend, maar er zijn ook berichten over schendingen en er is kritiek op de overeenkomst vanuit gewapende oppositiegroepen. De leden van de SP-fractie vragen de Minister naar de laatste stand van zaken op dit terrein, ook wat betreft de eventuele vredesbesprekingen in Astana later deze maand. Welke gewapende groepen zijn geen onderdeel van de overeenkomst? Zitten daar ook vermeende gematigde gewapende groepen tussen?

16. Antwoord van het kabinet

Op 29 december jl. kwamen Rusland en Turkije een staakt-het-vuren overeen, waaraan meerdere oppositiegroeperingen zich hebben gecommitteerd. ISIS en Jabhat Fatah al-Sham (voormalig al-Nusra) maken geen deel uit van het bestand. Sinds de aankondiging van de wapenstilstand zijn verschillende schendingen gerapporteerd, met name in Wadi Barada, Oost-Ghouta en het zuidelijke platteland van Damascus. Nederland heeft tijdens de International Syria Support Group de betrokken partijen opgeroepen tot het naleven van het bestand.

De VN-Veiligheidsraad nam op 31 december jl. unaniem een resolutie aan waarin de VN-Veiligheidsraad kennis neemt van het akkoord en de Russische en Turkse inspanningen verwelkomt. De afspraken tussen Rusland en Turkije moeten leiden tot vredebesprekingen in Astana, die vooralsnog staan gepland op 23 januari a.s. Het is nog onduidelijk op welke wijze het regime deelneemt aan de besprekingen en welke oppositiegroepen aan de besprekingen zullen deelnemen. VN-speciaal gezant Staffan de Mistura zou uitgenodigd zijn voor de besprekingen, maar zijn deelname is nog niet bevestigd.

Het kabinet staat positief tegenover initiatieven die een einde kunnen brengen aan het bloedvergieten in Syrië. Wat het kabinet betreft moeten de gesprekken in Astana ondersteunend zijn aan het VN-proces en de aspecten uit VNVR-resolutie 2254, en als opmaat dienen voor de VN-vredebesprekingen die op 8 februari a.s. zullen plaatsvinden in Genève.

In de brief schrijft de Minister dat een langdurige stabiliteit in Syrië alleen bereikt kan worden na een geloofwaardige, politieke transitie. De leden van de SP-fractie vragen de Minister of hij nader kan toelichten wat hiermee wordt bedoeld. Wat betekent zo'n transitie voor de positie van Assad dan wel zijn regime? Welke voorwaarden worden door Nederland en de EU gesteld wat de positie van Assad betreft?

17. Antwoord van het kabinet

Het kabinet herhaalt zijn standpunt dat er geen militaire oplossing is voor de Syrische burgeroorlog en dat een oplossing voor het conflict moet worden gevonden in een geloofwaardig, politiek proces. Dit standpunt wordt breed gedeeld binnen de EU. Het politieke proces moet, wat het kabinet betreft, leiden tot het vertrek van Assad. Het kabinet is daarbij van mening dat voor de misdaden die in het Syrisch conflict begaan zijn verantwoording moet worden afgelegd. Voor nu is het belangrijk dat alle partijen bij elkaar komen aan de onderhandelingstafel en dat Syriërs zelf zeggenschap herkrijgen over de toekomst van hun land. Het is

niet aan het kabinet om te bepalen hoe de Syriërs invulling geven aan dit transitieproces.

Afrika

De Minister schrijft dat Nederland tijdens de laatste Raad Buitenlandse Zaken kenbaar heeft gemaakt dat «een agenda die zich louter richt op het tegengaan van illegale migratie op de lange termijn strategische belangen van de EU – waaronder handel, veiligheid, klimaat, mensenrechten en migratie – zal schaden en zal leiden tot dalende invloed in vergelijking tot andere internationale actoren». De leden van de VVD-fractie zijn benieuwd of de Minister wel vindt dat het tegengaan van illegale migratie de hoogste prioriteit zou moeten hebben en dus centraal zou moeten staan in de agenda, temeer gezien de explosieve demografische ontwikkelingen op het continent, die de Minister bovendien zelf in zijn verslag aanhaalt.

18. Antwoord van het kabinet

Het tegengaan van irreguliere migratie is een belangrijk onderdeel van de visie van het kabinet op de Europese migratiecrisis (Kamerstuk 19 637, nr. 2030). Sinds eind 2015 vormt het ook een belangrijke prioriteit van het kabinet en vormt het een centraal onderdeel van het externe beleid van de EU. Een effectieve en duurzame aanpak van het migratievraagstuk vereist een brede benadering, die verder gaat dan enkel de directe aspecten van migratie. Naast het bestrijden van mensensmokkel en het versterken van grensbeheer wordt daarom ook intensief gewerkt aan goede terugkeersamenwerking met derde landen (landen hebben immers een plicht om eigen onderdanen terug te nemen), het verbeteren van opvang in de regio en de aanpak van grondoorzaken. Verschillende instrumenten waarover de EU en de lidstaten beschikken worden hiervoor ingezet (zoals hulp, associatieverdragen, het Cotonou Verdrag, politieke dialogen). Doelstellingen op het terrein van handel, ontwikkelingssamenwerking, mensenrechtenhandel, klimaat en veiligheid overlappen grotendeels met de migratieagenda en kunnen elkaar versterken. Het kabinet acht het partnerschapsraamwerk van de EU met derde landen hiervoor een geschikt kader.

Ook willen de leden van de VVD-fractie van de gelegenheid gebruikmaken om helderheid te verkrijgen over het *EU Emergency Trust Fund for Africa*. In de artikel 100-brief inzake de verlenging van de Nederlandse bijdrage aan MINUSMA gaf de Minister enkele voorbeelden van projecten die het *EU Emergency Trust Fund for Africa* in Mali ondersteunt. De leden van de VVD-fractie vernemen graag of de Kamer een volledig overzicht van de vanuit dit fonds ondersteunde projecten kan inzien, in plaats van slechts een aantal voorbeelden.

19. Antwoord van het kabinet

Sinds de oprichting van het *EU Emergency Trust Fund for Africa* (EUTF) tijdens de Valletta Top in november 2015, zijn er tot dusverre 86 projecten aangenomen met een totale waarde van bijna EUR 1,5 miljard. Alle stukken zijn op overzichtelijke wijze terug te vinden op de speciale EUTF website: http://ec.europa.eu/Europeaid/regions/africa/eu-emergency-trust-fund-africa_en.

Migratie

De Minister benoemt in het verslag van de laatste Raad Buitenlandse Zaken de voortgang die Niger heeft geboekt ten aanzien van het aantal migranten dat via Niger terugreist. Kan de Minister deze voortgang uitdrukken in cijfers? Kan de Minister daarnaast toelichten wat de samenwerking met Senegal, Nigeria en Ethiopië tot nu toe concreet heeft opgeleverd en wat deze samenwerking de komende tijd nog moet opleveren?

20. Antwoord van het kabinet

Tijdens de Europese Raad van 15 december jl. presenteerde de Commissie de tot dan toe bereikte resultaten van het partnerschapsraamwerk in een tweede schriftelijke voortgangsrapportage¹. Het rapport biedt een goed overzicht van de voortgang per land, in het bijzonder in de vijf prioriteitslanden Mali, Niger, Senegal, Nigeria en Ethiopië. De Commissie wijst hierin onder andere op de eerste zichtbare resultaten van de aanpak van transitmigratie via Niger: in november reisden er slechts 1.500 migranten door Niger, terwijl dat er in mei 2016 nog 70.000 waren. De Commissie benoemt daarnaast de beslaglegging op 95 voertuigen, de berechting van 102 mensensmokkelaars en de intraregionale terugkeer van 4.430 irreguliere migranten als tastbare resultaten van een verbeterde gezamenlijke aanpak van mensensmokkel in Niger en programma's voor vrijwillige terugkeer naar herkomstlanden in samenwerking met IOM. Ook met de overige prioriteitslanden is de migratiesamenwerking verder geïntensiveerd. Voor deze landen wordt bijvoorbeeld gewezen op extra projecten gefinancierd uit het EU migratie trustfund gericht op het verbeteren van de positie van vluchtelingen in deze landen, de re-integratie van teruggekeerde migranten en de versterking van grensbeheer. Per land identificeert de Commissie vervolgstappen, waaronder het verder verbeteren van de terugkeersamenwerking. Het rapport en een appreciatie ervan zijn uw Kamer toegegaan in het verslag van deze ER (Kamerstuk 21 501-20, nr. 1176).

Ook vernemen de leden VVD-fractie graag hoe het staat met de samenwerking tussen de EU en de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM) op het vlak van het assisteren van gestrande migranten bij terugkeer naar het land van herkomst. Kan de Kamer worden geïnformeerd over de voortgang van deze samenwerking?

21. Antwoord van het kabinet

Tijdens de Operationele Comités van het EU *Emergency Trust Fund for Africa* van december 2016 zijn bijdragen aan IOM goedgekeurd met een totale waarde van EUR 135 miljoen. Het betreft financiering van programma's in de landen in de Hoorn van Afrika, West-Afrika en Noord-Afrika. De contracten voor deze projecten worden momenteel getekend. Dit stelt IOM in staat om gestrande migranten in de regio te assisteren bij vrijwillige terugkeer naar het land van herkomst. Mede door middel van deze financiering worden re-integratieprogramma's aangeboden door IOM en andere organisaties. De EU financiert overigens al langer vrijwillige terugkeerprojecten voor gestrande migranten, zoals het IOM Transit Centre in Agadez en een *Assisted Voluntary Return and Reintegration (AVVR)* programma in Marokko, waar Nederland ook bilateraal aan bijdraagt.

¹ https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/second-progress-report-1_en_act_part1_v11.pdf.